

MÁRIA ŠÁNDOROVÁ

DOSTANEM SA

D M V

CEZ BALKÁN POČAS PANDÉMIE

MÁRIA ŠÁNDOROVÁ

DOSTANEM

SA

D M V

CEZ BALKÁN POČAS PANDÉMIE

PANDEMICKÝ CESTOPIS

Mária Šándorová

Dostanem sa domov: Cez Balkán počas pandémie

Copyright © Mária Šándorová, 2020

Prvé vydanie

ISBN 978-80-570-1917-6

Venované všetkým pomáhajúcim hrdinom

“Gam Zeh ya’avor” – “Aj toto pomínie”

Obsah

Koniec a začiatok v jednom	6
Neprijemné prekvapenie.....	17
Do väzenia?	37
Superhrdina	57
Domovina	69
Karanténa	92
Záver	129
PodĎakovanie	130

Koniec a začiatok v jednom

Streda, 1. Apríl

“Konečne! Môžeme ísť domov!” šepotom, ale s jasným nadšením oznamujem Radovi, ktorý sedí pri okne s notebookom, veľkými šedými slúchadlami na ušiach a je súčasťou nejakého (možno ďalšieho krízového) online telefonátu s kolegami.

Po oznámení skvelej novinky, a to, že maďarský a slovenský premiér sa dohodli na umožnení prechodu slovenským občanom, sa na chvíľu obaja tešíme. Po dokončení pracovných povinností si nalejeme pohár lokálneho červeného vína, sadneme si na kovové záhradné stoličky na terase s výhľadom na zapadajúce slnko a rozvlnenú morskú hladinu.

Síce sa tešíme, avšak niekde nejakou intuitívne tušíme, že po viac než týždni vybavovania povolenia na prechod cez Maďarsko, by to bolo príliš jednoduché. Nevieme však identifikovať, čo nám na tejto myšlienke neseďí. Už po niekoľkýkrát hypnotizovane sledujeme slnečný kruh postupne miznúci za kopcami na druhom brehu zálivu. Rado to identifikoval za nás oboch: “Na Slovensko nás z Maďarska síce pustia, ale my sa ešte stále nemáme ako dostať do Maďarska”. Bingo, to bolo ono. Psychická únava spôsobená sledovaním noviniek o šírení bažant vírusu, ktorý bol pred dvoma týždňami povýšený do hodnosti svetovej pandémie, neprospieva zdravému rozumu. Sociálne siete plné plačoviek a vyhlásení novo vymenovanej vlády v našej krajine nás

oberajú o sústredenosť pri racionálnom uvažovaní, ktoré máme obaja tak radi. Takmer každý deň nový nenaplánovaný akčný plán, silné emóciami podfarbené vyjadrenia, ktoré budú na najbližšej tlačovke po upozornení PR manažérov zjemnené, agilné opatrenia vo všetkých krajinách, ktorými musíme prejsť – s toľkými signifikantnými premennými sa táto sústava nášho návratu domov asi ani nedá optimálne vyriešiť. Zhodli sme sa na tom, že počkáme na schválenie individuálneho povolenia od maďarskej polície na prejazd ich šírrou krajinou. Následne vyrazíme. Ako budú v tom momente vyzerat' vyššie spomínané faktory, sa očividne necháme prekvapiť.

Štvrtok, 2. Apríl

Telefonujeme s pani Aténou – slovenskou diplomatkou pre územie Grécka. Vraj pre nás zatiaľ nemá žiadne novinky ohľadom maďarského povolenia, o ktoré žiadala oficiálnou cestou takto pred týždňom. Ochoťne sa pýta ako sa máme a či niečo nepotrebuje (samozrejme, okrem maďarského povolenia). Rado jej hovorí o dohode medzi premiérmi, o ktorej som sa dočítala na sociálnej sieti Kniha tváří. Zjavne sa k nej táto informácia ešte nedostala, avšak tiež s nami súhlasí, že našim problémom by bol vjazd do krajiny. To jednoducho bez povolenia nedáme.

Každým telefonátom s rodičmi, každým prečítaným článkom na internete, každou našou spoločnou diskusiou (zas a opäť na túto tému) sa môj latentný stres zvyšuje. Naša rodná hruda vraj už nechce ani vidieť občanov, ktorí sa doposiaľ nedostali domov, veď mali dost času (my naozaj chceme...). Nerobím si z toho ťažkú hlavu - toto agresívne vyjadrenie bude snád' na ďalšej tlačovke opäť zjemnené.

Maďarsko, ktoré už týždeň vyhodnocuje, či predstavuje náš prejazd príliš veľkú hrozbu pre ich občanov, začína pripomínať knižného hrdinu Harryho – pamätáte si ten diel, kde jedna profesorka počas riadenia školy každú chvíľu vydala nejaké nové nariadenie, ktoré vstúpilo do platnosti ihneď a nikto jej nemohol kontrovať? Tak nejako.

Ktovie, či aj keď nám udelia kompetentné orgány povolenie, nezmenia názor, kým sa z juhu Peloponézu dostaneme až k ich hraniciam. Ale neostáva nám nič iné, iba dúfať.

„...nie nie, máte tam kde bývať, ste tam sami. Určite sa nepúšťajte na cestu skôr ako dostanete povolenie od Maďarska. Ešte by ste ostali nocovať niekde v aute v Rumunsku na hraniciach, a to určite nechcete,“ potvrdzujú naše rozhodnutie aj moji rodičia, keď s nimi večer telefonujem.

Nervózna z vlastných pochyb o mojom vlastnom úsudku čítam už asi pätnásťkrát oficiálne stránky ministerstva zahraničných vecí a porovnávam ich s vyhláseniami polície na ich oficiálnom komunikačnom kanáli – sociálna sieť Kniha tváří.

„Občania majú kontaktovať naše veľvyslanectvá v krajine, v ktorej sa nachádzajú.“ OK, to sme spravili správne. Odšrktnem si túto pochybnosť v mojom vymyslenom zozname pochybností už po niekoľkýkrát.

Overujem si význam slova repatriácia – keďže tá bude (po novom iba) pozastavená. Predovšetkým to, že sa nás netýka, keďže máme svojho štvorkolesového kamoša, ktorý chce tiež prísť domov, čo najskôr zaparkovať pred záhradným domčekom a ostať tam v pokoji oddychovať aspoň 14 dní. *„Pokiaľ je ešte stále možné sa z danej krajiny*

dostať alebo aspoň priblížiť k SR iným spôsobom - lietadlom, vlakom, autobusom, alebo inak individuálne, občania by mali využiť túto možnosť.“ Toto stanovisko ma utvrdí v tom, že moje chápanie repatriácie ako organizovanej dopravy na náklady štátu, je správne (pozn. podľa neskorších zistení si to vraj občania do veľkej miery zaplatili). Nás sa to teda netýka.

Piatok, 3. Apríl

Naši blízki sa nám ochotne snažia pomôcť ako sa len dá. Vraj by sme dnes mali dostať schválenú výnimku. Koniec koncov, všetko je o medziľudských vzťahoch.

Ako takmer každé ráno na tomto výlete, Rado nám spraví kávu a vyjdeme na malú terasku s očarujúcim výhľadom na záliv. V zálive, ako počas celého nášho pobytu, kotvia 3 veľké lode. Asi neplánovali takúto dlhú zastávku.

„Snáď to je naša predposledná káva tu.“ A ja viem, že to nehovorí preto, že sa nám tu nepáči. Len by sme kvôli celej tejto situácii a všetkým blízkym, ktorých stresujeme, boli už najradšej doma. Usmejem sa, štrngneme si hrnčekmi, bok po boku opretí o zábradlie srkáme kávu a kocháme sa výhľadom. Jemnú rannú kyslastú arómu vo vzduchu, ktorej pôvod sme za celý mesiac neidentifikovali, už ani nevnímame.

Keď sa vrátíme dovnútra, ideme každý smerom k svojmu počítaču a štandardne sa púšťame do práce – Rado za okrúhlym stolíkom pri okne, ja pri „standing desku“ barovom pultíku, ktorý oddeľuje kuchynskú časť od obývacej v tejto útulej izbičke. Kontrolne sa na Rada mlčky pozriem, a on pokýva hlavou zo strany na stranu. Žiadny

email zatiaľ nedorazil. Nervózne prestúpim z nohy na nohu, nasadím si svoje modré slúchadlá a ponáram sa do víru pracovných činností.

V polovici mája sa má konať udalosť roka v oblasti, v ktorej pracujem, Qlik World. Svetová konferencia v Spojených štátoch s tisíckami účastníkov z celého sveta a prezentáciami lídrov v oblasti dátovej analytiky a rôznych dátových kreatívco. Doposiaľ som mala dvakrát možnosť zažiť túto americkým štýlom energizujúcu konferenciu na vlastnej koži ako účastník. Tento rok mal byť môj prvý ročník ako rečník. Bohužiaľ kvôli všadeprítomnému bažantovi bola, ako mnoho iných konferencií, presunutá z Arizony do virtuálneho sveta. A program musia zrevidovať. Kontrolujem emaily, či v nich nenájdem verdikt ohľadom mojej prednášky. Zatiaľ nič. Rado kontroluje emaily, či mu neodpísali z leteckej spoločnosti, že nám vrátia aspoň časť peňazí za už kúpené letenky. Zatiaľ nič.

Trávim čas na calloch k marketingu, avšak stále nad tým premýšľam: „Keď nám dnes dajú výnimku, zajtra sa zbalíme a v nedeľu ráno vyrazíme“. Čaká nás takmer 1 000 km v aute, kým sa dostaneme na prvé hranice, ktoré potrebujeme prekročiť – grécko-bulharské. Tam by nemal byť problém. Podľa nášho plánu pôjdeme ešte čo najbližšie k Rumunsku, vyspíme sa v aute, v pondelok prekročíme rumunské hranice a prejdeme aj cez celé Maďarsko – oba štáty povoľujú iba tranzit, a nie je možné ostať tam nocovať. Podľa mňa bude lepšie, ak

v prípade problémov, budeme na týchto hraniciach v pracovný deň. Ostatní ma však presviedčajú o tom, že v aktuálnom stave sa na úradoch pracovný a nepracovný deň takmer nerozlišuje. Zrejme majú pravdu.

„Môžeme ísť domov!“ na obed tentokrát hovorí nadšene Rado mne. Práve nám pani Aténa poslala e-mail o rozhodnutí maďarskej polície, že slovenským občanom povolia tranzit cez ich územie aj bez individuálnej výnimky. S platnosťou od druhého apríla, podpísaný veliteľom veliteľstva maďarskej polície.

Vážení kolegovia,

v súvislosti so žiadosťami občanov na tranzitné prechody cez územie Maďarska z krajín vašej akreditácie Vám v prílohe zasielam rozhodnutie Celoštátneho hlavného veliteľstva polície v Budapešti č.j. 29000/2020. dát zo dňa 2. apríla 2020 (zasielam aj slovenský preklad), v ktorom nám oznamujú, že podľa odseku (2) § 4 veliteľ Celoštátneho hlavného veliteľstva polície učinil rozhodnutie o možnosti vstúpiť na územie Maďarska s cieľom tranzitného prechodu bez podania individuálnej žiadosti za dodržania príslušných nariadení.

V tomto kontexte informujte žiadateľov, ktorých žiadosti boli zaslané na schválenie v dňoch 25. – 27. 03. 2020:

<Naše mená>

Prepošlite prosím žiadateľom uvedené rozhodnutie.

Ako to, že z jedného smeru mám informáciu, že nám dnes zrejme schvália výnimku a z druhého, že výnimky sa už neudeľujú? Je to podozrivé, avšak keďže obe informácie hovoria o tom, že môžeme ísť domov, moja radosť túto pochybnosť prekryje.

Poobede sa už neviem na svoj notebook sústrediť. Zvyšky sústredenia využijem na calle k technickým otázkam s potenciálnym zákazníkom uväzneným v jeho parížskom byte, a po jeho skončení si v hlave opäť prehrávam náš plán. Na chvíľu sa rozptýlim balením vecí. Racionálne vyhodnotíme, že nepredvídateľné okolnosti by mohli spôsobiť, že do štátnej karantény budeme musieť predsa len ísť. Strategicky si teda balíme jeden spoločný kufor s najdôležitejšími vecami. Obaja si totiž v batohoch so sebou určite vezmeme ešte aj počítače.

Rado si vypisuje papierik. V Grécku už niekoľko dní platí zákaz vychádzania a vyjsť z domu je možné iba z niekoľkých dôvodov – supermarket, lekáreň, „cvičenie“, návšteva lekára, tankovanie, práca. V každom prípade je potrebné si pred odchodom z domu vypísať

papierik so svojimi údajmi, miestom pobytu, dôvodom vychádzky, dátumom a časom.

Keď sa Rado vráti z obchodu s nejakými zásobami na cestu, poviem mu o novo zistených informáciách: „Od pondelka vraj budú musieť všetci, ktorí sa vrátia zo zahraničia, ísť do štátnej karantény“. Usmeje sa. Už mu to hovorím tretíkrát za uplynulý týždeň. Tentokrát to už ale možno naozaj bude povinné. Ani jeden nechápeme, v čom bude štátna karanténa pre nás aj pre ostatných bezpečnejšia ako návrat do domu, kde bývame sami. Navyše pred niekoľkými dňami pani prezidentka podpísala súhlas na kontrolu (nielen) nášho pohybu pomocou dát z telefónov. Keby sme neostali doma, tak by si to mali vedieť zistiť. Ale je nám jasné, že toto nariadenie nevzniklo kvôli nám.

Netrvá dlho a dohodneme sa na zmene plánu – vyrazíme už zajtra (v sobotu) a do nedele večera by sme mali byť doma! Tak nakoniec to dnes ráno bola posledná káva. Rado zájde opäť do obchodu, aby sme si ešte dali červené víno na upokojenie a završenie nášho výletu v tejto nádhernej krajine. Snáď mu bude pôvodný papierik ešte platiť.

Nepříjemné překvapení

Sobota, 4. Apríl

Dobre sme sa vyspali. Nechceli sme vstávať príliš skoro, pretože najbližšiu noc zrejme strávime v aute a sily na odšoférovanie dvetisíc kilometrov budeme potrebovať.

Pred desiatou skonštatujeme, poslednýkrát na malej terase útulného prímorského domčeka s výhľadom na záliv, že tu bolo fajn a na Peloponéz sa ešte chceme vrátiť. Hlboký nádych, výdych, zamkneme bránu a nasadáme do auta. Domáci z jeho domu oproti nám zakýva a popraje nám šťastnú cestu. Sme mu veľmi vďační, že bol ochotný nechať nás tu až kým nebudeme mať vybavené všetko potrebné. A my sme si naozaj mysleli, že máme.

Po vyše mesiaci opúšťame časť mesta Kalamata s názvom Mikri Mantinia, pohodlne sa usadím do sedadla spolujazdca, pustím audioknihu a ideme. „Nemáme vypísané papieriky,“ skonštatujem „Aj tak nie sú nikde žiadne autá a snáď nás nezastavia, aby sa iba pozreli, či máme papierik,“ odvetí racionálne Rado, na čo ešte žartom dodám „...a aj tak nemajú v zozname dôvod - leaving the country -.“

Začína pršať. Snáď nebude pršať dlho. Na naše prekvapenie je Peloponéz naozaj hornatá krajina a spoliehame sa na to, že za najbližšími kopcami by už pršať nemuselo.

Na každom mýte, a že je ich tu neúrekom, sa pozeráme, či majú pracovníci rúška a rukavice. Zisťujeme, že to naozaj nie je pravidlom. Každopádne im vôbec nezávidíme ich prácu. Dvadsiate prvé storočie a nie je spôsob ako zaplatiť mýto kartou bez potreby kontaktu s nejakým pracovníkom alebo pracovníčkou. Raz za pár hodín poutierame palubnú dosku, telefóny aj naše ruky dezinfekčnými vlhčenými utierkami s obsahom alkoholu.

Po troch hodinách míňame Olymp - tu sme si chceli spraviť zastávku na ceste domov. Keďže prší, ani ho nevidíme. Zamrzí ma to, ale pripomeniem si, že teraz je najdôležitejšie dostať sa domov, kým sa ešte dá.

Po niekoľkých stovkách kilometrov, desiatkach centimetrov vody spadnutej na naše čelné sklo, mnohých kapitolách druhej audioknihy o Véliovi al Sornovi a zistení, že na cestách naozaj nie je nikto, sa meníme. Na malom parkovisku pri diaľnici s dvoma toitoikami a dvoma oddychujúcimi kamiónmi odhodlane sadám za volant auta, ktoré som doposiaľ šoférovala iba raz (maličký okruh v našej obci) a vyrážam na diaľnicu na dlhú cestu – po prvýkrát v mojej šoférskej kariére. „Super, že ešte aj prší,“ Povzdychnem si pre seba. Viem, že keby som si sťažovala, Rado by odšoféroval celú cestu. Trochu oddychu mu ale dobre padne. Aj tak sa už teraz spolieham na to, že po tme a mimo diaľnice bude vždy šoférovať on.